

מדד מכללת לוינסקי למעמד המורה בישראל

ממצאי סקר

ד"ר ניבה ונגרוביץ פרופ' יצחק גילת

מאי 2017

אייר תשע"ז

תקציר

הדו"ח הנוכחי מציג ממצאי סקר שנערך במכללת לוינסקי לחינוך במטרה לבחון את מעמד המורה בחברה הישראלית. סקר דומה נערך בשלוש השנים האחרונות והדו"ח מציג את הנתונים לשנת 2017, בהשוואה לממצאי השנים הקודמות. נעשה שימוש בשאלון ייעודי מקוון, בו השתמשנו גם בשנים הקודמות, אשר הופץ למדגם מייצג של משיבים יהודים בני 18 ומעלה. המשיבים לשאלון התבקשו להעריך שישה בעלי מקצוע, ביניהם מורים, בהתייחס לממדים הבאים: (1) מעמד בעל המקצוע בחברה; (2) תרומתו של בעל המקצוע לחברה; (3) רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע; (4) מעמד בעל המקצוע בעיני המשיבים; (5) המידה שבה המקצוע מאפשר התפתחות אישית; (6) מידת הרצון שהילד שלהם יעסוק במקצוע; (7) והמידה שבה השכר שמקבל בעל המקצוע הוא ראוי.

כמו כן, כולל הסקר שמונה שאלות נוספות המתייחסות לעמדות כלפי מורים: ארבע שאלות הנוגעות לאיכות המורים ולשילוב טכנולוגיה בהוראה, אשר הופיעו גם בסקר שנערך בשנה שעברה וארבע שאלות חדשות, שהופיעו לראשונה בסקר זה, ועוסקות בקשרי הגומלין בין הורים למורים. לגבי שמונה שאלות אלה, התבקשו הנשאלים להשיב באיזו מידה הם מסכימים עם הנאמר בנוגע לנושאים הבאים: (1) שביעות רצון מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר; (2) היותם של רוב המורים מודל ראוי לתלמידיהם; (3) חשיבות תפקידו של המורה בעידן הדיגיטלי; (4) חשיבות שילוב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר; (5) שיתוף ההורים בהחלטות שהמורה מקבלת לגבי הילד (6) מעורבות הורים בבית הספר; (7) הכרות המורה עם חוזקות הילד; (8) שיתוף ההורים בשיקולי הדעת הפדגוגיים של המורה.

הממצאים כוללים שלושה חלקים. חלק א' עוסק במעמד המורה על היבטיו השונים ביחס למקצועות אחרים בחברה הישראלית. חלק ב' מתמקד במעמד המורה על היבטיו השונים ביחס למאפיינים דמוגרפיים של המשיבים. חלק ג' כולל את ניתוח תשובות המשיבים לשמונה השאלות הנוספות. להלן עיקרי הממצאים:

א. מחישוב מדד כללי של מעמד המקצוע, נמצא כי מעמד הרופאים הוא הגבוה ביותר (ממוצע 5.15 בסולם של 6 דרגות), לאחריו מעמד אנשי ההייטק (ממוצע של 4.92). מעמד עורכי-הדין מדורג שלישי (ממוצע 4.29) ולאחריו מדורגים המורים במקום הרביעי (ממוצע 3.90) אשר בפעם הראשונה הקדימו את אנשי צבא הקבע (ממוצע 3.89), למרות שלא ניכר הבדל מובהק ביניהם, לא בשנה זו ולא בקודמותיה. את הדרוג סוגר בתחתית מעמד העובדים הסוציאליים (ממוצע 3.60). מעקב אחר ציון מעמד המורה בשלוש השנים האחרונות מציג מגמת עליה מתונה מאד, הניכרת השנה בעליית שלב בדרוג. חשוב להמשיך ולעקוב אחר מגמה גם זו בשנים הבאות.

ב. בהתייחס לממדים המרכיבים את המדד, נמצא כי מעמד המורה נתפס באופן שונה בהקשרים שונים – הוא בולט לטובה בהיבט של תרומת בעל המקצוע לחברה, וכן בהתייחס לרמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע. הוא נתפס כבינוני בהיבטים של מעמד המקצוע בעיני המשיבים ובהתייחס למידה שבה המקצוע מאפשר התפתחות אישית. מעמד מקצוע ההוראה נתפס כנמוך בהיבטים של אטרקטיביות (רצון שהילדים יעסקו במקצוע) וכן בתפיסת מעמד המקצוע בחברה הישראלית והוא בולט לרעה בהיבט שכר ראוי. מתברר, אם כן, שקיים ניגוד בין היבטים שונים המייצגים את תפיסת החברה

בישראל בנוגע לתחושת הערך של המורה מעבודתו. מצד אחד היבטים של תגמול אינטרינזי (רמה מקצועית, תרומה לחברה) בולטים לטובה ומנגד התגמול החומרי (שכר ראוי) בולט לרעה.

ג. מעניין לשים לב כי מעמד מקצוע ההוראה **בעיני המשיבים** (ממוצע של 4.21) הוא גבוה באופן מובהק לעומת תפיסתם את מעמד המקצוע **בעיני החברה** (ממוצע 2.89). לדידם של המשיבים, החברה הישראלית מעריכה הערכת חסר את מעמד מקצוע ההוראה לעומת המעמד שהם עצמם חושבים כראוי.

ד. בחינת עמדות המשיבים העוסקים בהוראה לעומת מי שאינם עוסקים בהוראה מעלה, כי המורים מעריכים את מעמדם בהקשרים של תרומה, מקצוענות והתפתחות אישית באופן גבוה יותר לעומת מי שאינם מורים. עם זאת בממדים הקשורים לתגמול ולהערכה על כך, הווה אומר הערכת המעמד בעיני החברה ובאופן אישי, שכר הולם ורצון שהילד יעסוק בהוראה, עמדות המורים נמוכות יותר לעומת מי שאינם מורים. מתברר, אם כך, שאצל מורים יש פער גדול יותר בין תפיסת המשמעותיות של מקצועם לבין התגמולים החיצוניים שהם זוכים להם (יוקרה ושכר), מאשר אצל משיבים אחרים.

ה. בנוגע לשאלות הנוספות, ניתן לראות כי המשיבים מגלים שביעות רצון בינונית מרמת ההוראה ואינם תופסים את רוב המורים כמודל ראוי מספיק לחיקוי. אשר לשילוב טכנולוגיה, נמצאה הסכמה גבוהה בנוגע לחשיבות השילוב של טכנולוגיה בהוראה, בצד הכרה בחשיבותו של המורה גם בעידן הדיגיטלי.

ו. מתשובות המשתתפים בסקר על קשרי הגומלין בין הורים למורים (ארבע השאלות שנשאלו לראשונה בסקר זה) עולה התמונה הבאה: א. רוב ההורים (64%) תופסים את המעורבות שלהם בבית הספר כגבוהה ב. רוב ההורים (70%) תופסים את המורים כמכווני לומד וכרגישים לפרט, אשר מכירים את חוזקות התלמידים ג. רק כמחצית ההורים סבורים כי הצוות החינוכי משתף אותם בהחלטות המתקבלות לגבי הילד ובשיקול הדעת הפדגוגי.

ז. פילוח התשובות לשאלות הנוספות לפי מגדר מעלה כי גברים רואים חשיבות רבה יותר לשילוב טכנולוגיה בהוראה בבתי הספר. נשים לעומת זאת, מסכימות במידה רבה יותר מגברים כי בית הספר משתף את ההורים, הן בשיקולים הפדגוגיים באופן כללי והן בהחלטות המתקבלות לגבי הילד הפרטי. נשים אף מדווחות על מעורבות רבה יותר בבית הספר, ומעידות כי הצוות החינוכי מכיר את חוזקותיו של כל ילד באופן פרטני.

ח. הבדלים שביעות רצון מרמת ההוראה עולים גם בהקשר של אזור מגורים – תושבי ירושלים מרוצים יותר מרמת ההוראה לעומת תושבי אזור השרון והמרכז. שביעות הרצון של תושבי הדרום והצפון מוקמה בתוך ואינה נבדלת, לא מההורים הירושלמים ולא מההורים בשרון ובמרכז.

ט. הממצאים הבולטים העולים מפילוח התשובות לפי רמת דתיות משחזרים את ממצאי הסקר הקודם – המגזר החרדי הוא המגזר המרוצה ביותר מרמת ההוראה בבתי הספר ומעריך במידה הנמוכה ביותר את חשיבות שילוב הטכנולוגיה בהוראה. הבדל זה בא לידי ביטוי הן ברמת המדגם כולו והן בכל אחד מאזורי המגורים.

תיאור המדגם

בסקר השתתפו 501 משיבים, המהווים מדגם מייצג של המגזר היהודי. מתוכם, 250 גברים (49.9%) ו-251 נשים (50.1%). התפלגות הזיקה לדת של המשיבים היא: 46 חרדים (9.2%), 65 דתיים (13%), 159 מסורתיים (31.7%) ו-231 חילונים (46.1%). התפלגות מקום המגורים של הנבדקים היא: 63 מאזור חיוג 02 (12.6%), 110 מאזור חיוג 04 (22%), 187 מאזור חיוג 03 (37.3%), 55 מאזור חיוג 09 (11%) ו-86 מאזור חיוג 08 (17.2%).

גיל המשיבים הממוצע הינו כ-43 ($SD=15.23$), כאשר גילו של המשיב הצעיר ביותר הינו 18 וגילו של המשיב המבוגר ביותר הינו 82. ממוצע שנות הלימוד של הנבדקים הינו כ-14 שנים ($SD=2.38$), כאשר מסי' שנות הלימוד המועט ביותר הינו 6 והרב ביותר הינו 25.

התפלגות המקצועות (תחומי העיסוק) של המשיבים היא מגוונת ומפורטת בלוח 1. תחומי עיסוק נוספים – אשר מיוצגים בקבוצת "אחר" – כוללים בין השאר עצמאים, סיעוד, אנשי כספים, אנשי אדמיניסטרציה, פקידים במגזר הציבורי, אנשי שיווק ומכירות ועוד.

לוח 1: התפלגות מקצועות המשיבים

	N	%
רופא	5	1.0
איש הייטק	47	9.4
עורך דין	11	2.2
מורה	36	7.2
עובד סוציאלי	7	1.4
איש צבא קבע	7	1.4
אחר	388	77.4
סך-הכול	501	100

ממוצע מספר הילדים של המשיבים במערכת החינוך הינו 1.04 ($SD=1.28$), כאשר לכמחצית מהנשאלים אין כלל ילדים במערכת החינוך (47.3%) ולפחות משני אחוז מהנשאלים (1.8%) ישנם מעל 4 ילדים במערכת החינוך. התפלגות המסגרות החינוכיות בהן לומדים ילדי המשיבים מפורטת בלוח 2.

לוח 2: התפלגות מסגרות החינוך בהן לומדים ילדי המשיבים

	N	%
טרום מערכת החינוך	62	15
חינוך קדם-יסודי (גן)	63	15
חינוך יסודי	115	28
חטיבת ביניים	62	15
חטיבה עליונה (תיכון)	75	18
השכלה גבוהה (אוניברסיטה וכדומה)	37	9
סך-הכול	414	100

(* הערה: ישנם משיבים שלהם יש ילדים במספר מערכות חינוך, ועל כן סך כל חישוב מספר הילדים אינו מעיד על מספר המשיבים.

ממצאים

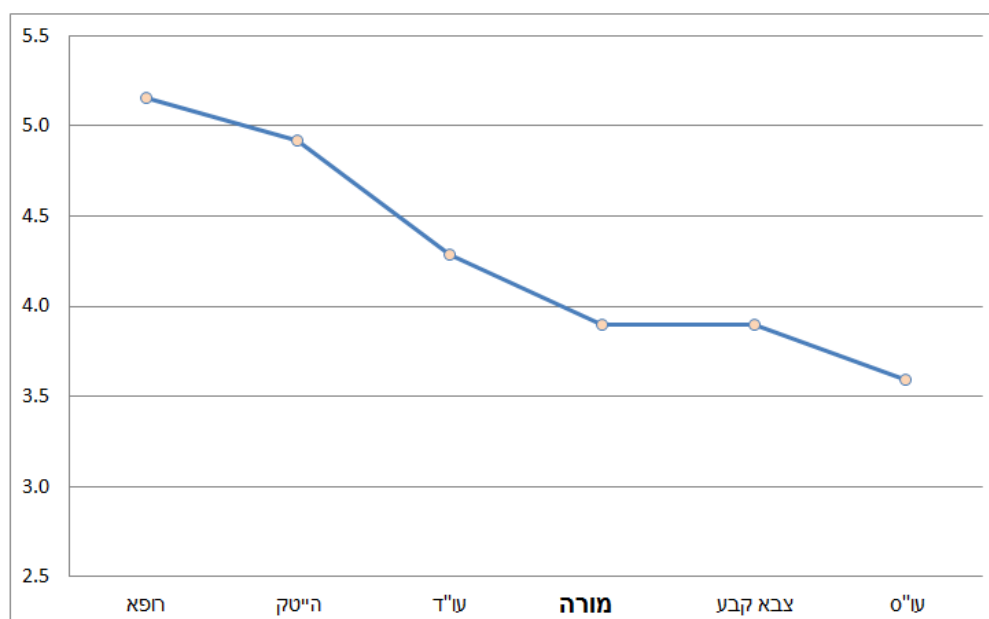
חלק א' - עמדות משיבים כלפי מעמד המורה

המשיבים נשאלו על עמדותיהם כלפי שישה מקצועות. בתחילה, בחנו את עמדות המשיבים כלפי המקצועות השונים על-ידי חישוב מדד כללי של מעמד בעל מקצוע: רופא, איש הייטק, עורך-דין, מורה, עובד סוציאלי ואיש צבא קבע, שחושב כמוצע עמדות כלפי ממדים שונים שיפורטו להלן. הניתוח העלה, כי קיימים הבדלים מובהקים בעמדות כלפי מעמד המקצועות השונים, $F(5,2500)=510.32, P<.001, \eta^2=.51$, כך שמעמד הרופאים הוא הגבוה ביותר, לאחריו מעמד אנשי ההייטק המייצג עמדה הקרובה לגבוהה, לאחריו מעמד עורכי-הדין המייצג עמדה די גבוהה, לאחריו מעמד המורים ואנשי צבא הקבע שאינם נבדלים זה מזה ומייצגים עמדה בינונית, ולבסוף מעמדם של העובדים הסוציאליים המייצג עמדה די נמוכה עד בינונית. לוח 3 מציג את ממוצעי מדד מעמד המקצוע לשנת 2017 וכן ערכי המדד בשתי השנים שקדמו לה. תרשים 1 מציג את מגמת עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים בשנת 2017, על-פי המדד הכללי ותרשים 2 מציג את מדד מעמד המקצוע בשנת 2017 ביחס ל 2015 ו 2016.

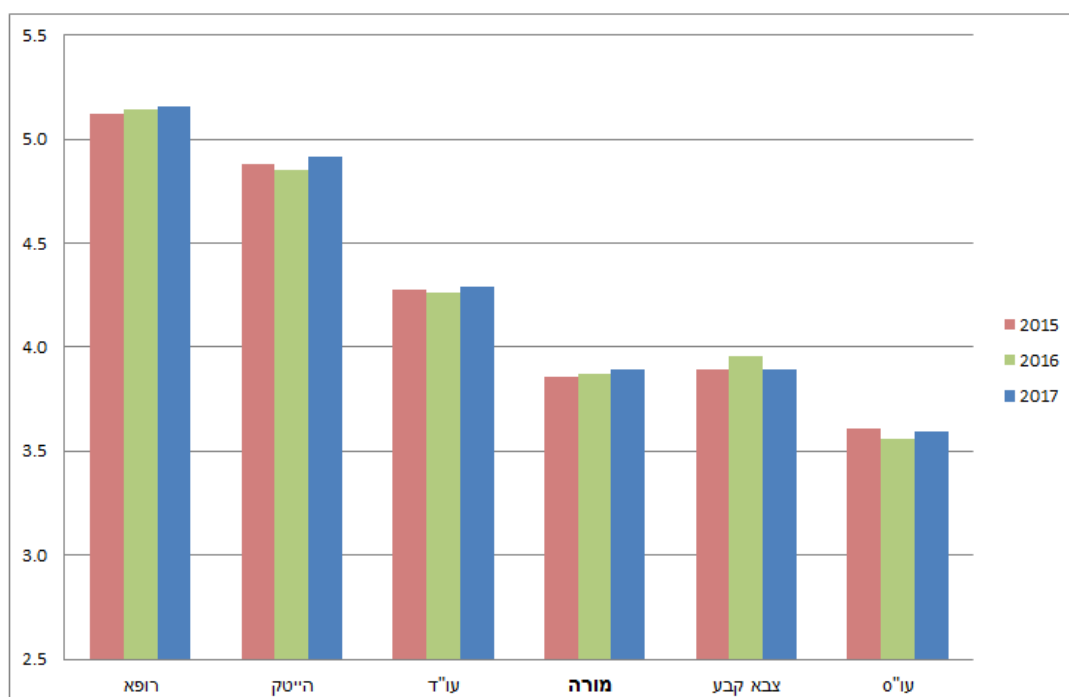
לוח 3: ממוצעים (וסטיות תקן) של מדד מעמד המקצוע בשנים 2015-2017

	2015	2016	2017	
רופא	5.11 (.63)	5.14 (.56)	5.15 (.57)	
הייטק	4.88 (.65)	4.85 (.70)	4.92 (.66)	
עו"ד	4.28 (.81)	4.26 (.79)	4.29 (.86)	
מורה	3.86 (.71)	3.87 (.69)	3.90 (.69)	
צבא קבע	3.89 (.87)	3.96 (.83)	3.89 (.86)	
עו"ס	3.61 (.78)	3.56 (.79)	3.60 (.77)	

תרשים 1: מגמת עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים – מדד כללי, שנת 2017

תרשים 2: עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים, בין השנים 2015-2017

כפי שנתן לראות בתרשים 2, המדרג שנמצא בעמדות המשיבים כלפי המקצועות השונים ביחס לחישוב הממד הכללי, הינו דומה למדרג שנמצא בעמדות המשיבים בסקרים קודמים שנערכו במכללת לוינסקי לחינוך – כלומר מדרג המקצועות נשמר יציב לאורך השנים, למעט שינוי המיקום בין מורה לאיש צבע קבע, למרות שלא נבדלו זה מזה בסקר זה ובסקרים קודמים. בלוח 3 ניתן לראות כי בעוד שציוניהם קרובים עד מאוד, בשנה זו ציון מעמד המורה עבר את ציון איש הקבע לעומת שנים קודמות בהן הוא דורג מתחתיו. מעקב אחר ציון מעמד המורה בשלוש השנים האחרונות מציג מגמת עליה מתונה, הניכרת השנה בעליית שלב בדרוג. חשוב להמשיך ולעקוב אחר מגמה גם זו בשנים הבאות.

בחינת תשובות המשיבים ביחס לעמדותיהם כלפי כל אחד מהממדים מהם מורכב הממד הכללי, עבור כל אחד מהמקצועות, בוצעה בעזרת מבחן מדידות חוזרות רב כיווני (Multi-way Repeated Measures Analysis) עם שני משתנים תוך נבדקיים - שישה בעלי מקצוע ושבעה ממדים מהם מורכב הממד. בחינה זו העלתה הבדלים מובהקים בין המקצועות השונים, $F(5,2500)=510.32$, $P<.001$, $\eta^2=.51$, הבדלים מובהקים בין שבעת הממדים מהם מורכב מדד המקצוע, $F(30,15000)=300.09$, $P<.001$, $\eta^2=.38$, וכן הבדלים מובהקים באינטראקציה, $F(6,3000)=191.01$, $P<.001$, $\eta^2=.28$, כלומר מדרג שונה של המקצועות, בכל אחד מהממדים מהם מורכב מדד מעמד המקצוע. ממוצעי שבעת הממדים מהם מורכב מדד מעמד המקצוע בכל אחד מהמקצועות מוצגים בלוח 4. אחוז המדרגים כל ממד באופן גבוה מוצג בלוח 4' ותרשים 3 מציג את מדרג בעלי המקצוע בכל אחד מהממדים השונים של מדד מעמד המקצוע.

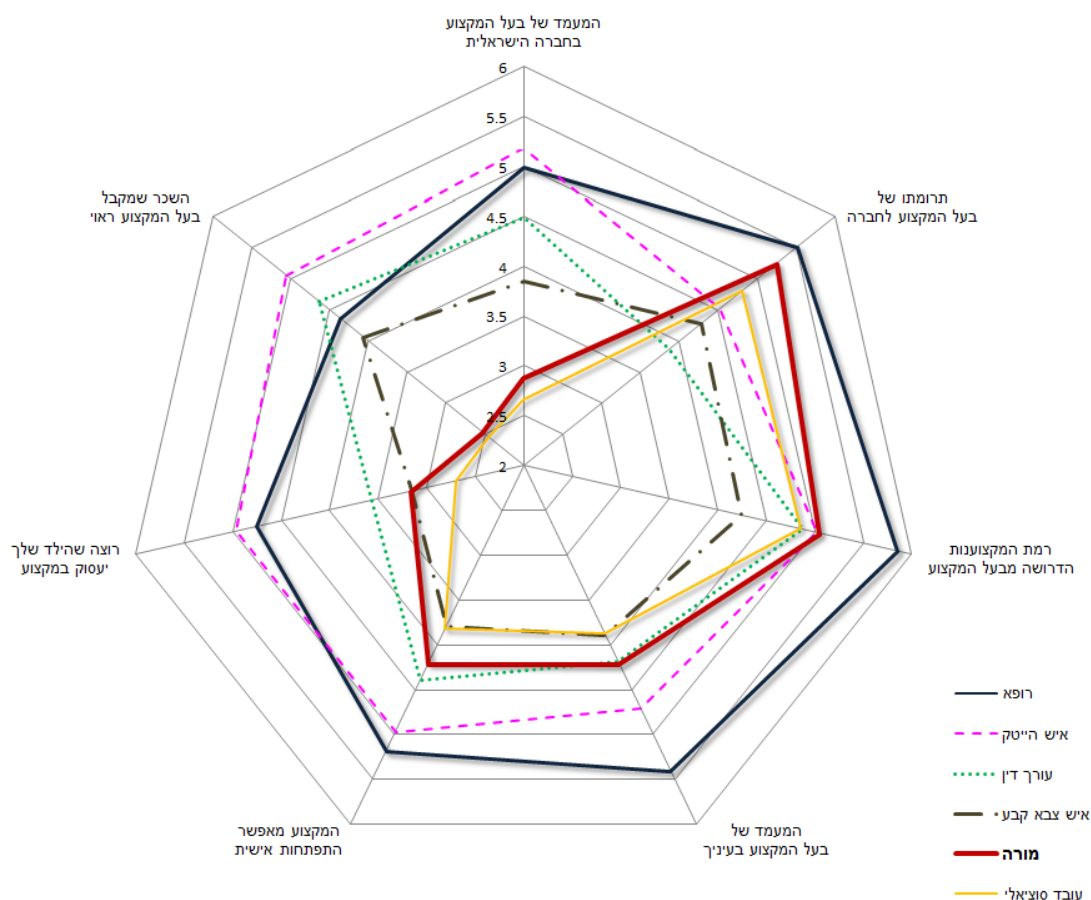
לוח 4: ממוצעי שבעת ממדי מדד מעמד המקצוע לגבי כל אחד מהמקצועות

המעמד של בעל המקצוע בחברה הישראלית	תרומתו של בעל המקצוע לחברה	רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע	המעמד של בעל המקצוע בעיניך	המקצוע מאפשר התפתחות אישית	רוצה שהילד שלך יעסוק במקצוע	השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי	
5.00	5.52	5.85	5.40	5.18	4.76	4.36	רופא
5.18	4.52	5.02	4.71	4.97	4.97	5.06	הייטק
4.49	3.87	4.87	4.19	4.39	3.57	4.63	עו"ד
2.89	5.25	5.05	4.21	4.19	3.16	2.53	מורה
3.84	4.28	4.25	3.89	3.80	3.15	4.06	צבא קבע
2.66	4.81	4.85	3.87	3.82	2.70	2.45	עו"ס

לוח 4א': אחוז המדרגים את ממדי מעמד המקצוע באופן גבוה (5-6) לגבי כל אחד מהמקצועות

המעמד של בעל המקצוע בחברה הישראלית	תרומתו של בעל המקצוע לחברה	רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע	המעמד של בעל המקצוע בעיניך	המקצוע מאפשר התפתחות אישית	רוצה שהילד שלך יעסוק במקצוע	השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי	
72%	90%	96%	87%	78%	64%	52%	רופא
78%	53%	72%	63%	72%	73%	74%	הייטק
49%	27%	65%	43%	47%	31%	57%	עו"ד
5%	79%	72%	35%	33%	13%	9%	מורה
23%	45%	45%	34%	32%	23%	35%	צבא קבע
5%	67%	66%	31%	29%	13%	9%	עו"ס

תרשים 3: מדרג בעלי המקצוע בכל אחד מהממדים השונים של מדד מעמד המקצוע.

מלוח 4, 4' ותרשים 3 ניתן ללמוד כי:

- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי מעמדו של בעל המקצוע בחברה הישראלית התקבלה כלפי **אנשי הייטק ורופאים**, ולאחריה העמדה כלפי **עורכי דין, אנשי צבא קבע**, ובפער גדול מהם מדורגים **המורים והעובדים סוציאליים**. יש לציין כי מדרג זה דומה למדרג ממד זה בשנים קודמות.
- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי תרומתו של בעל המקצוע לחברה התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **מורים**, אחריה העמדה כלפי **עובדים סוציאליים**, אחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק ואנשי צבא קבע** ולבסוף העמדה כלפי **עורכי דין**. גם מדרג זה משחזר את ממצאי השנים הקודמות.
- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע התקבלה כלפי **רופאים**. **המורים** דורגו שניים במדד זה ובצמוד להם **אנשי הייטק**. הבאים בתור הם **עורכי הדין והעובדים סוציאליים** ולבסוף רמת המקצוענות הנדרשת מאנשי צבא קבע. בדומה לשנה קודמת, ממוצע מעמד המורה נמצא גבוה יותר ממוצע מעמד אנשי הייטק, אם כי בחינות המשך העלו כי הבדל זה איננו מובהק.
- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי המעמד של בעל המקצוע בעיני המשיבים התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק**, הבאות בתור הן העמדות כלפי **מורים ועורכי**

דין, ולבסוף העמדות כלפי אנשי צבא קבע ועובדים סוציאליים. יש לציין, כי בשונה מהסקר הקודם, מעמד המורה בעיני המשיבים מדורג שלישי ועבר את דירוג עורכי הדין למרות שלא נמצא הבדל מובהק ביניהם.

- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי האפשרות להתפתחות אישית במקצוע התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, לאחריה העמדה כלפי **מורים**, ולבסוף העמדה כלפי **אנשי קבע ועובדים סוציאליים** – שחזור המדרג של השנה שעברה.
- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי הרצון שהילד יעסוק במקצוע התקבלה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, לאחריה העמדה כלפי **מורים ואנשי צבא קבע** ולבסוף העמדה כלפי **עובדים סוציאליים**. מדרג זה דומה למדרגים בשנים קודמות.
- ההערכה הגבוהה ביותר כלפי השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי התקבלה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין ורופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי צבא קבע** ולבסוף בפער גדול, העמדה כלפי **מורים ועובדים סוציאליים**. יש לציין, כי בסקר הנוכחי כמו גם בשני הסקרים הקודמים, הפער בין מורים ועובדים סוציאליים לכל המקצועות במדד זה הוא הפער הגדול ביותר.

ניתן לסכם כי מעמד הרופאים נמצא גבוה יחסית בכל הממדים ואילו מעמד העובדים הסוציאליים נמצא נמוך-בינוני ברב הממדים. שלושת המקצועות שתרומתם לחברה מדורגת כתרומה הגבוהה ביותר – רופא, מורה ועו"ס - הם מקצועות שהתגמול הכספי עבורם נתפס כפחות ראוי באופן יחסי. מעמדו של המורה נתפס כגבוה - כלומר מדורג בשלושת המקומות הראשונים בממוצע גבוה מ 4 - בשלושה ממדים: תרומה לחברה, רמת מקצוענות דרושה ומעמד המקצוע בעיניך. גם בהיבט האפשרות להתפתחות אישית, ממוצע מעמד המורה גבוה מ 4 אם כי הוא לא בין שלושת הראשונים. עם זאת, בתפיסת מעמד מקצוע ההוראה בחברה הישראלית ובהקשר תפיסת השכר, מעמד המורה קיבל ציון נמוך מ 3 והוא מדורג אחד לפני אחרון. מתברר, אם כך, שמעמדו של המורה מאופיין בשונות גבוהה בין הממדים המרכיבים אותו, כאשר הוא גבוה בממדים בעל אופי אינטרניזי – תרומה לחברה, מקצוענות והתפתחות – ונמוך בממדים בעל אופי אקסטרניזי – רמת השכר והיוקרה החברתית.

גם בסקר זה בולט הפער שבין **מעמד המקצוע בעיני המשיב** אל מול תפיסתו את **מעמד המקצוע בחברה הישראלית**. כפי שניתן ללמוד מלוח 5, המתאם בין הערכת שני ממדים אלה הוא חיובי ומובהק לגבי כל המקצועות (ערכי המתאם נעים בין 0.54 - 0.24). כלומר, המשיב, שמהווה חלק מהחברה הישראלית, מעריך את מעמד המקצועות השונים באופן קשור לאופן שבו הוא מניח שהם נתפסים בחברה הישראלית. אלא מאי, למעט לגבי אנשי הקבע, אנחנו מוצאים כי קיימים הבדלים מובהקים בין רמת הערכת המשיב את המקצוע לבין תפיסתו את רמת הערכת החברה את המקצוע. כלומר, הוא עצמו מעריך את המקצוע יותר/פחות באופן מובהק לעומת התדמית שיש למקצוע בחברה. כפי שניתן לראות בלוח 5 ובתשרים 4, לדעת המשיבים שענו על הסקר, החברה מעריכה הערכת יתר את מעמד אנשי הייטק ועורכי הדין והערכת חסר את הרופאים, המורים

והעובדים הסוציאליים. ההבדלים הגדולים ביותר בין הערכת המשיבים למעמד המקצוע לבין תפיסתם את מעמד המקצוע בחברה, הם ההבדלים בהערכת מעמד המורה. מאחר וסקר זה מתמקד במעמד המורה בחברה הישראלית, המשך הדוח יתמקד במעמד המורה.

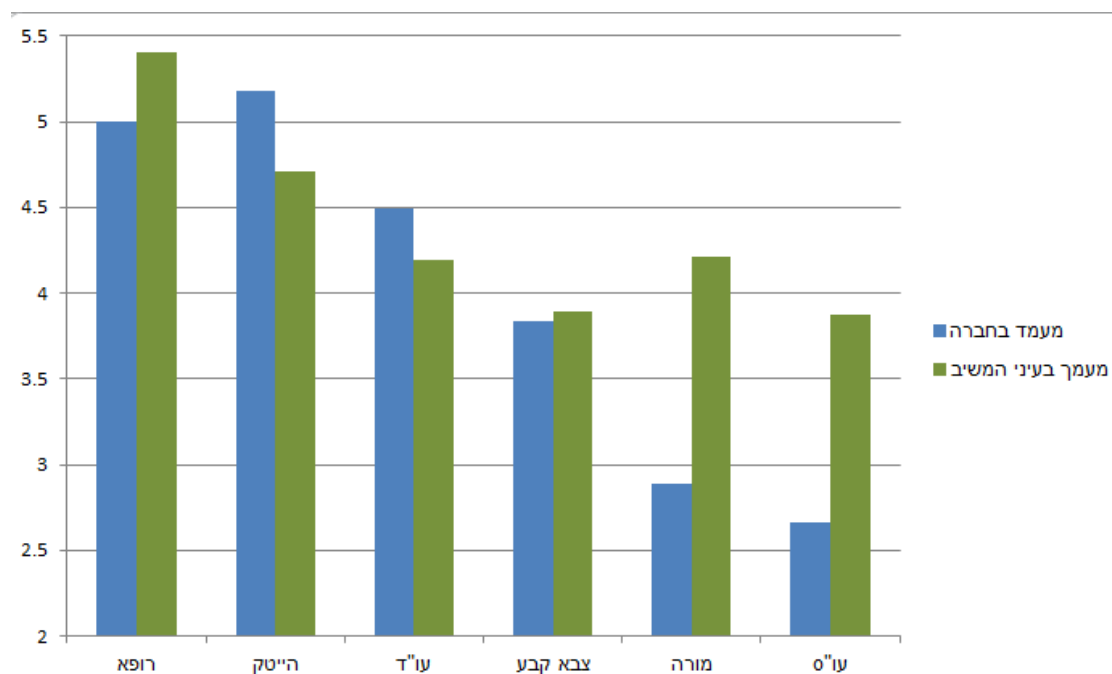
לוח 5: מעמד המקצוע בחברה אל מול מעמד המקצוע בעיני המשיב - ממוצעים (וסטיות תקן),

מתאמים ותוצאות מבחני t למדגמים תלויים

מעמד בחברה	מעמד בעיני המשיב	r(499)	t (500)	
5.00 (0.04)	5.40 (0.04)	.38**	-9.19**	רופא
5.18 (0.04)	4.71 (0.05)	.35**	9.79**	הייטק
4.49 (0.04)	4.19 (0.06)	.50**	5.87**	עו"ד
3.84 (0.05)	3.89 (0.06)	.42**	-.78	צבא קבע
2.89 (0.05)	4.21 (0.06)	.30**	-18.55**	מורה
2.66 (0.05)	3.87 (0.06)	.24**	-17.55**	עו"ס

** p<.001

תרשים 4: מעמד המקצוע בחברה אל מול מעמד המקצוע בעיני המשיב

חלק ב': בחינת העמדות השונות של כלל הנבדקים ביחס למעמד המורה על-פי

משתנים דמוגרפיים

- בחינת ההבדלים בין עמדותיהם של גברים ונשים ביחס למעמד המורה וממדיו העלתה כי לגברים עמדות חיוביות יותר לעומת נשים בנוגע לרצון שהילדים יעסקו בהוראה וכן בנוגע להולמות השכר.
- עמדות החרדים גבוהות יותר לעומת החילוניים ביחס לנכונות שילדם יעסוק בהוראה.
- בבחינת ההבדלים בין משיבים בעלי תחומי עיסוק שונים: רופאים, אנשי הייטק, עורכי דין, עובדים סוציאליים, אנשי צבא קבע ותחום עיסוק אחר לא נמצא הבדל מובהק כלפי מעמד המורה או כלפי מי מממדיו.
- בבחינת ההבדלים בין משיבים מאזורי מגורים שונים נמצא כי עמדותיהם של המשיבים מאזור השרון נמוכות באופן מובהק מעמדותיהם של משיבים מאזור ירושלים ומאזור הצפון. הבדל זה נובע מהממדים מעמד מקצוע המורה בעיניך ומקצוע הוראה מאפשר התפתחות אישית.
- לא נמצא קשר משמעותי בין מגוון ממדי מעמד המורה לבין מאפיינים דמוגרפיים כגון גיל המשיבים, מספר שנות הלימוד שלהם, ומספר הילדים שיש למשיבים במערכת החינוך.

עמדות הנבדקים *מורים ושאינם מורים/ כלפי מעמד המורה

תפיסת מעמד המורים בישראל נבחנה בקרב מורים ושאינם מורים. ממוצעי העמדות כלפי מעמד המורה וממדיו בקרב מורים ושאינם מורים מפורטים בלוח 7.

לוח 7: ממוצעים (וסטיות תקן) של מדד מעמד המורה וממדיו בקרב מורים ושאינם מורים

מורה	השכר	רוצה שהילד יעסוק בהוראה	הוראה מאפשרת התפתחות אישית	מעמד המורה בעיניך	רמת המקצוענות הדרושה מהמורה	תרומתו של המורה לחברה	המעמד של המורה בעיני החברה*	מדד כללי: ממוצע כל הממדים	מורים (N=36)
2.19 (1.21)	2.97 (1.66)	4.53 (1.16)	3.94 (1.53)	5.19 (.82)	5.39 (.93)	2.50 (1.11)	3.82 (.52)		
2.55 (1.32)	3.17 (1.45)	4.16 (1.37)	4.23 (1.39)	5.04 (1.13)	5.23 (.95)	2.92 (.99)	3.90 (.70)		לא מורים (N=465)

*p<.05

ציון מדד מעמד המורה בקרב המורים נמוך לעומת הערכת כלל הציבור שאינם מורים. עיון בלוח 7 מבהיר, כי תפיסת המורים את ממדיו השונים של מעמד המורה חיובית, לעומת מי שאינם מורים, בהקשרים של תרומה, מקצוענות והתפתחות אישית - דהיינו ממדים בעלי אופי אינטרינזי. עם זאת, בממדים בעלי אופי אקסטרנינזי, הקשורים לתגמול ולהערכה על כך, הווה אומר הערכת המעמד בעיני החברה ובאופן אישי, שכר הולם ואטרקטיביות (רצון שהילד יעסוק בהוראה), עמדות המורים נמוכות יותר לעומת מי שאינם מורים. מבחן t למדגמים בלתי תלויים העלה, כי ההבדלים מובהקים סטטיסטית רק בנוגע למעמד המורה בחברה הישראלית, t(499)=2.41, p<.05.

חלק ג' - ניתוח תשובות המשיבים לשאלות בנוגע לרמת ההוראה, תפקיד המורים והטכנולוגיה ושיתוף הורים במערכת החינוך.

הסקר כלל שמונה שאלות נוספות, שבחנו שלושה היבטים הקשורים במורים: איכות המורים, שילוב טכנולוגיה בהוראה וקשר עם הורים. הנשאלים התבקשו להשיב באיזו מידה הם מסכימים עם היגדים שהתייחסו להיבטים אלה (בסולם של 1-6). לוח 9 מציג את תוכן של שמונה השאלות - שאלות 5-8 הן השאלות שעלו בסקר זה לראשונה. ניתן למצוא בלוח 9 גם את הממוצעים וסטיות התקן של התשובות לכל אחת מהשאלות וכן שכיחות המסכימים עם כל היגד ברמה מועטה וברמה גבוהה.

לוח 9 – שכיחות, ממוצעים וסטיות תקן של התשובות להיגדים בנושאי הוראה וקשר עם הורים

היגד	הסכמה מועטה (1-3)	הסכמה גבוהה (4-6)	ממוצע	סטיית תקן
איכות המורים				
אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר	52%	48%	3.35	1.28
רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם	68%	32%	3.05	1.29
שילוב טכנולוגיה בהוראה				
חשוב מאד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר	16%	84%	4.70	1.30
תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר	73%	27%	2.49	1.40
קשר בין מורים להורים				
המעורבות שלי כהורה בבית הספר היא גבוהה	36%	64%	3.88	1.30
המורה/הגננת מכירה את החוזקות של הילד שלי	30%	70%	4.03	1.17
המורה/הגננת משתף/ה את ההורים בשיקולי הדעת הפדגוגיים שלו/ה	51%	49%	3.48	1.33
המורה/הגננת משתף/ת אותי בהחלטות שהוא/היא מקבלת לגבי הילד שלי	44%	56%	3.61	1.34

תשובות משתתפי הסקר מעידות על כך כי באופן כללי, החברה היהודית בישראל מרוצה במידה בינונית מרמת ההוראה. היא רואה חשיבות רבה לשילוב הטכנולוגיה בהוראה, אך מכירה בחשיבות תפקיד המורה גם בעידן הדיגיטלי. עם זאת, היא אינה תופסת את רוב המורים כמודל ראוי מספיק לחיקוי.

מתשובות המשתתפים בסקר, על השאלות שנשאלו לראשונה בסקר זה, עולה כי כמחצית ההורים סבורים שמורים משתפים אותם בשיקולי הדעת הפדגוגיים ובהחלטות שהם מקבלים עבור ילדיהם. משתתפי הסקר מגדירים את מעורבותם בבית הספר / בגן כגבוהה וכן כי מערכת החינוך נתפסת במידה רבה כמכוונת לומד ורגישה לפרט, אשר מכירה את חוזקות הילדים כפרטים ולא רק כקבוצה.

תשובות לפי מאפיינים דמוגרפיים

בהמשך לממצאים אלה, בחנו את התשובות לכל היגד לפי מאפיינים דמוגרפיים כגון: מגדר, גיל, מספר ילדים בבית הספר, מערכת החינוך בה לומדים הילדים, רמת דתיות, אזור מגורים, תחום עיסוק באופן כללי ועיסוק בהוראה באופן פרטני. שלושה מבין מאפיינים אלה נמצאו משמעותיים ביחס לשאלות שנשאלו ולהלן הממצאים הקשורים אליהם:

מגדר

בחינת ההבדלים בעמדות לפי מגדר מעלה הבדלים הניכרים בחמישה מתוך שמונת ההיגדים הנוספים, כפי שניתן ללמוד מלוח 10.

לוח 10 – ממוצעים סטיות תקן לפי מגדר וממצאי מבחן t למדגמים תלויים

#	היגד	ממוצע גברים	ממוצע נשים	t(499)
1	אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר	3.30	3.39	0.825
2	תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר	2.50	2.49	0.080
3	רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם	3.01	3.09	0.689
4	חשוב מאד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר	4.81	4.59	1.939*
5	המעורבות שלי כהורה בבית הספר היא גבוהה	3.72	4.05	2.062*
6	המורה/הגננת מכירה את החוזקות של הילד שלי	3.87	4.20	2.314*
7	המורה/הגננת משתף/ה את ההורים בשיקולי הדעת הפדגוגיים שלו/ה	3.29	3.69	2.412*
8	המורה/הגננת משתף/ת אותי בהחלטות שהוא/היא מקבלת לגבי הילד שלי	3.45	3.79	2.116*

*p<.05

גברים ונשים כאחד שבעי רצון במידה בינונית מרמת ההוראה בבתי הספר. הם מסכימים במידה דומה, כי רוב המורים אינם מהווים מודל ראוי מספיק לחיקוי. שני המגדרים אף מאמינים במידה שווה, כי תפקידו של המורה נותר חשוב גם בעידן הדיגיטלי. עם זאת, גברים רואים חשיבות רבה יותר לשילוב טכנולוגיה בהוראה בבתי הספר. נשים לעומת זאת, מסכימות במידה רבה יותר מגברים כי בית הספר משתף את ההורים, הן בשיקולים הפדגוגיים באופן כללי והן בהחלטות המתקבלות לגבי הילד הפרטי. נשים אף מסכימות במידה רבה יותר, כי קיימת מעורבות גבוהה של הורים בבית הספר, ומעידות כי הצוות החינוכי מכיר את חוזקותיו של כל ילד באופן פרטני.

אזור מגורים

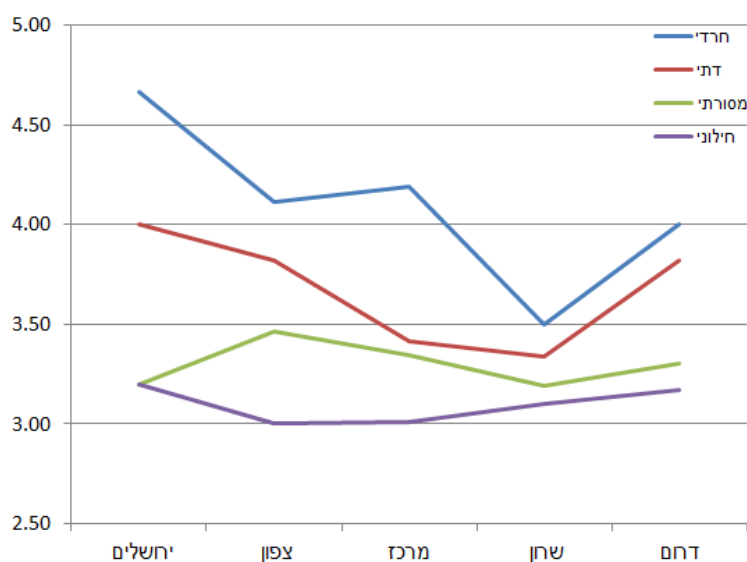
המשתנה אזור מגורים, הבדיל באופן מובהק בין תושבי אזור השרון והמרכז לבין תושבי ירושלים בהקשר של שביעות הרצון מרמת ההוראה (היגד 1). תושבי השרון (M=3.16, SD=1.20) והמרכז (M=3.25, SD=1.23) מרוצים באופן מובהק פחות מאשר תושבי ירושלים (M=3.87, SD=1.34). תושבי הדרום (M=3.31, SD=1.28) והצפון (M=3.33, SD=1.32) לא נבדלו באופן מובהק, לא מהירושלמיים ולא מתושבי השרון והמרכז.

רמת דתיות

בדיקת ההבדלים במידת ההסכמה עם כל אחד משמונת ההיגדים לפי **רמת דתיות** העלתה, בדומה לסקר הקודם, הבדלים מובהקים לגבי שני היגדים:

- בהיגד **אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר** נמצא כי **המגזר החרדי** הוא המגזר המרוצה ביותר ($M=4.33$, $SD=1.28$) והוא נבדל הן מהחילוניים, הן מהמסורתיים והן מהדתיים. כמו כן, ניכר כי המגזר הדתי ($M=3.72$, $SD=1.10$) מרוצה יותר מאשר המגזר החילוני ($M=3.06$, $SD=1.25$). המגזר המסורתי ($M=3.33$, $SD=1.23$) לא נבדל משני האחרונים. מאחר והממצאים הראו כי שביעות הרצון מההוראה היא גבוהה יותר הן בקרב החרדים והן בקרב תושבי ירושלים, החלטנו לבדוק את שביעות הרצון הן לפי רמת דתיות והן לפי אזור מגורים בעת ובעונה אחת. תרשים 5 מציג את שביעות הרצון מרמת ההוראה לפי רמת דתיות בכל אחד מאזורי המגורים.

תרשים 5: שביעות הרצון מרמת ההוראה לפי אזור מגורים ורמת דתיות

כפי שניתן ללמוד מתרשים 5, שביעות הרצון של החרדים מרמת ההוראה היא הגבוהה ביותר ושל החילוניים היא הנמוכה ביותר בכל אזורי המגורים בארץ. גם לגבי הדתיים והמסורתיים, מדרג שביעות הרצון נשמר בכל אזורי המגורים. עם זאת, ניתן לראות כי הן החילוניים והן המסורתיים, שומרים על רמת שביעות רצון דומה בכל אזורי המגורים, ואילו אצל החרדים והדתיים ישנם פערים בין ירושלים לאזורי מגורים אחרים.

- בהיגד **חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבתי הספר** נבדלו החרדים באופן מובהק מיתר המגזרים. מידת הסכמתם כי חשוב לשלב טכנולוגיה ($M=3.78$, $SD=1.70$) הייתה נמוכה באופן מובהק הן מהחילוניים ($M=4.87$, $SD=1.17$), הן מהמסורתיים ($M=4.76$, $SD=1.21$) והן מהדתיים ($M=4.57$, $SD=1.29$).

לא נמצאו הבדלים מובהקים לפי רמת דתיות בנוגע לארבעת ההיגדים העוסקים בשיתוף ושילוב הורים בקבלת ההחלטות בבית הספר.